

Beleidsregel zonnepanelen op, aan of bij beschermde monumenten en in beschermde dorpsgezichten Gulpen-Wittem 2024

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Gulpen-Wittem, in zijn vergadering van 23 april 2024:

Gelet op:

- hoofdstuk 4 van de Omgevingswet,
- artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht,
- de Verordening fysieke leefomgeving en
- het overleg met de gemeentelijke adviescommissie Mergelland d.d. 4 april 2024

Overwegende dat:

- burgemeester en wethouders op grond van artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht bevoegd zijn tot het vaststellen van een beleidsregel, in het kader van de bevoegdheid om omgevingsvergunningen te verlenen;
- er in het kader van de energietransitie behoefte is om ruimhartiger om te gaan met het plaatsen van zonnepanelen op en bij monumenten alsmede in beschermde dorpsgezichten;
- deze beleidsregel voorziet in een aanvulling c.q. verdere uitwerking van de Welstandsnota Gulpen-Wittem 2012;
- de beleidsregel criteria betreffen waaraan te plaatsen zonnepanelen op, aan of bij rijksmonumenten en in beschermde dorpsgezichten door de gemeentelijke adviescommissie Mergelland worden getoetst;
- bij de totstandkoming van deze beleidsregel de advieslijn van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed uit 2020 is betrokken.

BESLUIT

De Beleidsregel zonnepanelen op, aan en bij beschermde monumenten en in beschermde dorpsgezichten Gulpen-Wittem 2024 vast te stellen.

Artikel 1 Definities

In deze beleidsregel wordt verstaan onder:

- a. adviescommissie: gemeentelijke adviescommissie Mergelland;
- b. beschermde dorpsgezicht:
  - o een op grond van de Monumentenwet door de Minister aangewezen dorpsgezicht of
  - o een op grond van de verordening fysieke leefomgeving aangewezen dorpsgezicht
  - o met een bijzonder cultuurhistorisch karakter;
- c. beschermd monument:
  - o een rijksmonument als bedoeld in artikel 1.1 van de Erfgoedwet of
  - o een gemeentelijk monument als bedoeld in artikel 6:1 van de verordening fysieke leefomgeving;
- d. dakelementen: doorbrekingen of uitsteeksels op het dak die geen onderdeel uitmaken van de dakbedekking, zoals schoorstenen, dakramen, dakkapellen, decoraties en windveren;
- e. in het zicht: het gedeelte van een gebouw of een erf dat zichtbaar is vanuit het openbaar toegankelijk gebied;
- f. openbaar toegankelijk gebied: gebied dat voor publiek toegankelijk is, zoals gedefinieerd in bijlage I van het Besluit bouwwerken leefomgeving;
- g. omgevingsvergunning: vergunning, als bedoeld in artikel 5.1 en 5.2 van de Omgevingswet;
- h. rendement: de opbrengst van de zonnepanelen, die afhankelijk is van de dakhelling en oriëntatie van de zonnepanelen, bepaald op basis van het stralingsdiagram dat als bijlage aan deze regels is toegevoegd;
- i. uit het zicht: het gedeelte van een gebouw of een erf dat niet zichtbaar is vanuit het openbaar toegankelijk gebied;
- j. zonnepanelen en zonnecollectoren: installaties die op daken of op erven worden aangebracht voor het opwekken van zonne-energie of het verwarmen van water, inclusief de bijbehorende leidingen, bedrading, omvormer(s) en andere bijbehorende installaties.

Artikel 2 Doel

Het doel van deze beleidsregel is om een toetsingskader vast te stellen voor de afweging van de belangen van eigenaren van beschermde monumenten alsmede panden gelegen in beschermde dorpsgezichten

en het algemeen belang van instandhouding van deze beschermde monumenten en beschermde dorpsgezichten. Daarbij is uitgangspunt het behoud van historische materialen, constructies en beeldkwaliteit van beschermde monumenten bij plaatsing van zonnepanelen op daken en in tuinen of op erven van en bij beschermde monumenten.

Artikel 3 Reikwijdte

Deze beleidsregel geldt voor het plaatsen van zonnepanelen op, aan of bij beschermde monumenten en in beschermde dorpsgezichten.

Artikel 4 Algemene uitgangspunten voor het plaatsen van zonnepanelen

Om de aantasting van monumenten en beschermde gezichten zoveel mogelijk te voorkomen, worden onderstaande algemene uitgangspunten gehanteerd:

- a. de opbrengst van de zonnepanelen is alleen ten bate van het desbetreffende beschermde monument of pand in het beschermde dorpsgezicht;
- b. ingrijpende voorzieningen aan de historische constructie zijn niet toelaatbaar. Een eventueel aan te brengen hulpconstructie om de draagkracht van het dak te versterken, moet zodanig zijn, dat de constructie na het verwijderen van de zonnepanelen eveneens kan worden verwijderd zonder dat schade aan de historische constructie ontstaat of deze constructie in de originele staat wordt hersteld;
- c. bouwhistorisch waardevolle materialen mogen niet worden aangetast. Dit betekent onder andere dat de zonnepanelen boven op de dakbedekking moeten worden geplaatst, waarbij na het verwijderen van de zonnepanelen geen schade achter blijft aan de historische dakbedekking en de historische dakpannen behouden blijven;
- d. zonnepanelen mogen zich niet nadrukkelijk in het zicht manifesteren en de panelen worden zo laag mogelijk in het dakvlak geplaatst, waarbij te allen tijde de afstand tot goot, nok en de zijkanten van het dak minimaal 40 centimeter bedraagt;
- e. historische dakelementen of opbouwen (schoorstenen, dakkapellen, decoraties, et cetera) moeten behouden blijven;
- f. de zonnepanelen op hellende daken moeten direct op en evenwijdig aan de hellingshoek van het dakvlak worden geplaatst;
- g. de panelen worden in een rechthoekig en regelmatig geordend plan gelegd (legplan) dat ondergeschikt blijft aan de hoofdvorm van het dak en de daarop aanwezige elementen;
- h. de oorspronkelijk dakbedekking moet overwegend in het zicht blijven;
- i. de panelen inclusief het raamwerk en de ondersteuningsconstructie moeten qua materialisatie van zodanige aard zijn, dat zij bij zonlicht niet reflecteren;
- j. de kleur van de panelen, het raamwerk en de ondersteuningsconstructie is mat zwart;
- k. op bijzondere daken, binnen beschermde dorpsgezichten, bij gebouwen van een als complex aangewezen monument en historische buitenplaatsen, gelden specifieke uitgangspunten die hieronder zijn beschreven.

Artikel 5 Bijzondere situaties waarbij zonnepanelen niet toelaatbaar zijn

In onderstaande bijzondere situaties zijn zonnepanelen op beschermde monumenten niet toelaatbaar:

- a. op daken met een bijzondere vorm, zoals ronde vormen of een torenspits;
- b. op daken met bijzondere materialen, zoals riet, metaal en zeldzame typen dakpannen en op oorspronkelijke leien daken;
- c. op daken met een bijzonder of decoratief patroon in de dakbedekking;
- d. binnen beschermde historische buitenplaatsen of bijgebouwen met een historische tuin- of parkaanleg die als ensemble beschermd monument zijn, niet:
  - o op hoofdgebouwen in deze ensembles;
  - o in zichtassen binnen deze ensembles;
  - o op ondergeschikte gebouwen die in zichtassen liggen of zichtbaar zijn vanuit de historische groenaanleg;
  - o op zichtbare plekken in de groenaanleg;
- e. bij beschermde monumenten binnen een complexbescherming niet:
  - o op plekken waar panelen een onevenredig negatief effect hebben op het beeld van het ensemble, of
  - o op (daken rond) binnenplaatsen of binnentuinen van complexen van beschermde monumenten;
- f. op beschermde monumenten die zijn gelegen op zichtlocaties van een beschermd dorpsgezicht:
  - o die door hun hoogte of breedte domineren boven de gemiddelde bouwmasa van het beschermde dorpsgezicht;

- o die liggen in de zichtassen van straten, parken; of deel uitmaken van een historische plein- of parkwand

Artikel 6 Voorkeur voor plaatsing

Bij het kiezen van een geschikte locatie voor het plaatsen van zonnepanelen, worden de volgende locaties in overweging genomen, in volgorde van hoogste voorkeur naar laagste voorkeur:

- a. op of bij beschermde monumenten:
  - o 1. op daken van bijgebouwen zonder monumentale waarden of op platte daken;
  - o 2. in de tuin op het achtererf, zolang dit niet ten koste gaat van de monumentale waarden van een historische waardevolle tuin(aanleg) of groenaanleg (in de vorm van huisweiden;
  - o 3. op dakvlakken die uit het zicht liggen;
  - o 4. op dakvlakken die in het zicht liggen als het rendement van zonnepanelen op dakvlakken uit het zicht minder dan 80% bedraagt (zie bijlage).
  - o 5. als zowel de voor als achterzijde in het zicht liggen, dient in samenspraak met de gemeente te worden gezocht naar de plaats die het minste afbreuk doet aan de cultuurhistorische waarden van beschermde gezicht;
- b. in beschermde dorpsgezichten:
  - o 1. op dakvlakken van lage aan- of bijgebouwen uit het zicht;
  - o 2. op platte daken;
  - o 3. op hellende achterdakvlakken uit het zicht (vergunningsvrij)
  - o 4. op dakvlakken die in het zicht, als het rendement van zonnepanelen op dakvlakken uit het zicht minder dan 80% bedraagt (zie bijlage).
  - o 5. als zowel de voor als achterzijde in het zicht liggen dient in samenspraak met de gemeente te worden gezocht naar de plaats die het minste afbreuk doet aan de cultuurhistorische waarden van beschermde gezicht.

Artikel 7 Indieningsvereisten

Een omgevingsvergunningaanvraag voor het plaatsen van zonnepanelen op, aan of bij beschermde monumenten of in beschermde dorpsgezichten, bevat de volgende gegevens:

- a. een offerte voor het plaatsen van zonnepanelen, waarin de volgende elementen zijn opgenomen:
  - o een kostenspecificatie;
  - o een specificatie van het type product (type, kleur, etc.);
  - o een legplan voor de zonnepanelen met fotomontage van het legplan in de tuin, erf of op het dakvlak, waaruit blijkt op welk dakvlak de zonnepanelen worden aangelegd en in wat voor vlak ze worden aangelegd;
  - o informatie waaruit blijkt hoe de zonnepanelen aan het dakvlak worden bevestigd en in welke hellingshoek ten opzichte van het dakvlak de zonnepanelen worden gelegd. Of informatie waaruit blijkt op wat voor constructie de zonnepanelen worden geplaatst in een erf of tuin;
  - o bij plaatsing van zonnepanelen op een beschermd monument, informatie waaruit blijkt of een plattegrond waarop wordt aangegeven hoe de zonnepanelen worden aangesloten op de elektra van het pand (waar de bekabeling loopt, waar de omvormer wordt geplaatst etc.);
- b. situatietekening of luchtfoto en gevelaanzichten op schaal met daarop de situering van het bouwwerk ten opzichte van de perceelsgrenzen, de wegzijde alsmede de aangrenzende terreinen en de daarop voorkomende bebouwing en de aanduiding van de zonnepanelen op het dakvlak met de afmetingen tot de dakranden, dakvoet en nok;
- c. technische tekeningen en detailtekeningen op schaal voor te treffen constructieve voorzieningen ter versterking van de dakconstructie waar de zonnepanelen worden gesitueerd. Als er geen constructieve voorziening noodzakelijk is ten behoeve van realisering van de zonnepanelen, is dit niet noodzakelijk;
- d. een onderbouwing voor de locatiekeuze van de zonnepanelen waaruit blijkt welke locaties zijn onderzocht en waarbij rekening is gehouden met de te onderzoeken locaties zoals genoemd in artikel 6;
- e. foto's van het pand, van aanzichten vanaf het openbaar toegankelijk gebied, het dakvlak of andere situering waarop de zonnepanelen worden gelegd en de directe omgeving van dat dakvlak.

Artikel 8 Toets omgevingsvergunningaanvraag

Bij de toets van de omgevingsvergunningaanvraag gelden de volgende beoordelingscriteria:

- a. aan de criteria genoemd in artikel 4 moet worden voldaan;

- b. de zonnepanelen zijn ondergeschikt in het bebouwingsbeeld en/of de erf-/tuinaanleg. Hierbij wordt rekening gehouden met de in artikel 6 genoemde voorkeuren voor plaatsing;
- c. bij repeterende woonblokken en -rijen is een uniforme plaats en kleur van de zonnepanelen vereist;
- d. de zonnepanelen worden zodanig geplaatst, dat de rust in het oorspronkelijke bekappingsbeeld zo weinig mogelijk wordt aangetast.

Artikel 9 Overgangsrecht

Deze beleidsregel is niet van toepassing op aanvragen voor omgevingsvergunningen die zijn ingediend voordat deze beleidsregel in werking is getreden.

Artikel 10 Inwerkingtreding en citeertitel

- a. Deze beleidsregel treedt in werking op de dag na de dag van bekendmaking.
- b. Deze beleidsregel wordt aangehaald als zonnepanelen op, aan of bij beschermde monumenten en in beschermde dorpsgezichten.

Aldus besloten in de vergadering van burgemeester en wethouders van Gulpen-Wittem van 23 april 2024.

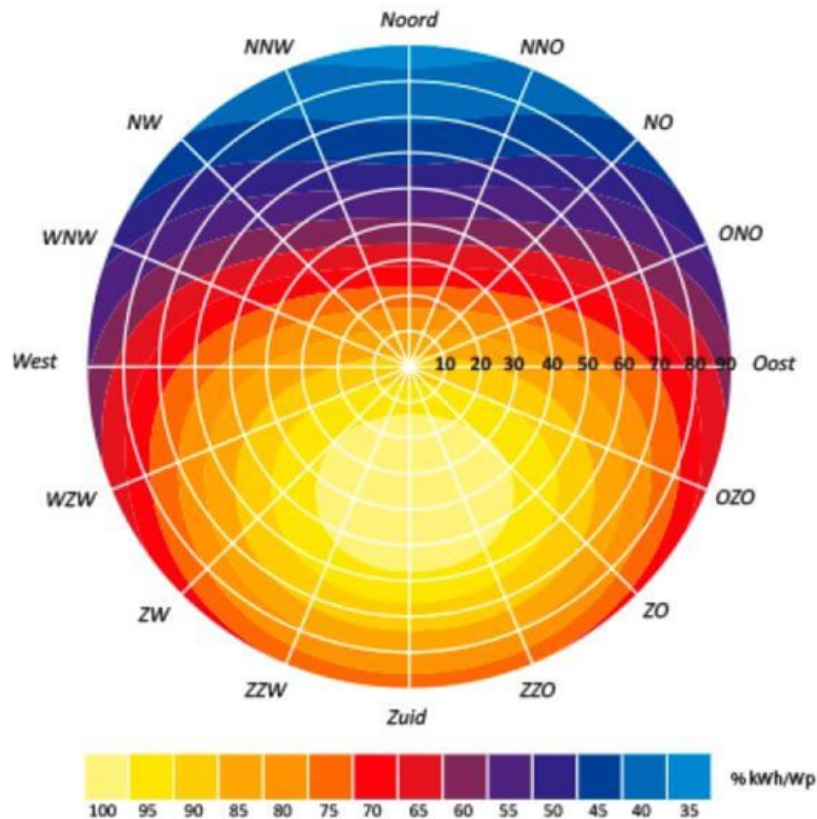
Met vriendelijke groet,

Namens burgemeester en wethouders van Gulpen-Wittem,

*de secretaris,
R.H.M. Sluijsmans*

*de burgemeester,
ing. N.H.C. Ramaekers-Rutjens*

BIJLAGE stralingsdiagram

TOELICHTING

Inleiding

In het kader van de energietransitie, maar ook gelet op de prijzen van energie, bestaat steeds meer noodzaak tot het aanbrengen van zonnepanelen. Gasloze woningen en het verminderen van het dure gasgebruik betekent dat we meer elektriciteit gaan gebruiken voor o.a. de verwarming met warmtepompen. Om de kosten van het elektriciteitsgebruik te reduceren willen steeds meer eigenaren overgaan tot het plaatsen van zonnepanelen. Een goed initiatief, dat echter in sommige gevallen op gespannen voet staat met de waarden van monumenten, beschermde dorpsgezichten of het heuvellandschap.

Monumentenzorg en duurzaamheid hebben echter dezelfde ambitie: het ontzien van leefomgeving en sparen van materiaal. Ze stellen beide doelen voor de lange termijn en vragen beide om maatwerk.

Gelet op het bovenstaande is het wenselijk om niet krampachtig om te gaan met de toepassing van zonnepanelen op historische gebouwen en in een beschermd dorpsgezicht, maar samen met de eigenaren te zoeken naar oplossingen. Het gaat daarbij om wat wel kan en niet, wat niet kan. We willen dus denken in mogelijkheden, temeer omdat zonnepanelen in de levenscyclus van monumenten en beschermde dorpsgezichten van tijdelijke aard zijn. Net zoals bijvoorbeeld antenne-installaties uit de jaren '60 van de vorige eeuw, zullen zonnepanelen waarschijnlijk op termijn verdwijnen en worden vervangen door nieuwe technieken.

Op grond van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb) heeft het college van burgemeester en wethouders (hierna: B&W) beperkte ruimte in hoe zij de bevoegdheid om omgevingsvergunningen te verlenen inricht. In 2020 heeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) haar Advieslijn zonnepanelen op Rijksmonumenten geactualiseerd. Deze advieslijn gaat in op zonnepanelen-installaties bij, aan en op beschermde rijksmonumenten en voor beschermde dorpsgezichten. De advieslijn van het rijk is betrokken bij het opstellen van deze nadere regels.

Informatie en overleg

Om eigenaren op voorhand te voorzien van informatie over plaatsing van zonnepanelen, zal onze website worden aangepast. Naast de regels die gelden voor zonnepanelen, zullen op de website voorbeelden worden gegeven waaruit blijkt waar zonnepanelen het best kunnen worden geplaatst. Daarnaast

worden eigenaren via een mailing actief benaderd. Dat doen we in combinatie met andere informatie over onder andere de verduurzaming van monumenten. Bij beschermde dorpsgezichten worden de eigenaren van de panden door middel van een informatiebrochure op de hoogte gebracht van de regels die gaan gelden. Tot slot worden (eventueel met andere gemeenten die eenzelfde beleid nastreven) leveranciers van zonnepanelen actief benaderd om hen zo vroeg mogelijk te informeren over de regels die voor monumenten en beschermde gezichten worden gehanteerd.

Het is met name wenselijk tijdig met eigenaren in gesprek te raken om de mogelijkheden te bespreken. Het plaatsen van zonnepanelen op, aan en bij monumenten en in beschermde dorpsgezichten, is immers vaak maatwerk. Een informeren gesprek en het schetsen van mogelijkheden voorkomt verkeerde verwachtingen en voorkomt dat aanvragen meerdere keren op en neer gaan tussen aanvrager en gemeente om tot een vergunning te komen. De tijd die hiermee is gemoeid, wordt later in de vergunning-procedure terugverdiend.

Vergunningprocedure

De vergunningplicht die door de wet wordt opgelegd, kunnen we niet veranderen. Wel kan worden geprobeerd om hiermee efficiënter om te gaan, door in elk geval de eenvoudige aanvragen die aan de criteria of richtlijnen voldoen, ambtelijk of door de dorpsbouwmeester af te doen. Dat wil zeggen dat de ambtenaar in overleg met de dorpsbouwmeester namens de commissie het advies geeft. Van de adviezen die ambtelijk worden afgedaan, vindt op gezette tijden terugkoppeling en verantwoording aan de adviescommissie plaats. Voldoet de aanvraag niet aan de criteria of richtlijnen, dan wordt de aanvraag voor advies voorgelegd aan de adviescommissie. Ook in twijfelgevallen worden de aanvragen behandeld door de commissie.

Beleidsregel voor plaatsen zonnepanelen

Deze beleidsregel is bedoeld om meer duidelijkheid te scheppen in de mogelijkheden tot plaatsing van zonnepanelen op, aan of bij beschermde monumenten en in beschermde dorpsgezichten. De regels zijn zowel een informatiebron voor eigenaren als een toetsingskader voor de gemeente.

Uitgangspunt is dat visuele aantasting van monumenten en beschermde dorpsgezichten zoveel mogelijk wordt voorkomen. Ondanks dat we hier niet halsstarrig aan willen vasthouden, zal in eerste instantie moeten worden gekeken naar de mogelijkheid om de panelen uit het zicht van de openbare ruimte te plaatsen. Op plaatsen waar dit niet mogelijk is, is plaatsing van de panelen in het zicht mogelijk, zij het dat dit op zorgvuldige wijze moet gebeuren zodat het monument of beschermde gezicht niet onevenredig wordt aangetast. In sommige bijzondere situaties is plaatsing van zonnepanelen op monumenten of binnen beschermde dorpsgezichten niet mogelijk.

Zonnepanelen uit het zicht

Bij het plaatsen van zonnepanelen wordt door leveranciers vooral gekeken naar het rendement van de zonnepanelen. Panelen die op het zuiden zijn georiënteerd leveren het meeste rendement op. Om visuele aantasting van beschermde monument en gezichten zoveel mogelijk te voorkomen moet echter eerst worden gekeken naar de mogelijkheid tot het plaatsen van zonnepanelen uit het zicht van de openbare ruimte. Het is niet altijd noodzakelijk om zonnepanelen op het zuidelijke dakvlak te plaatsen. Het zogenoemde stralingsdiagram dat als bijlage aan deze beleidsregel is toegevoegd, geeft het rendement van de zonnepanelen aan. Dit rendement is afhankelijk van de dakhelling en oriëntatie van de zonnepanelen. Bij een oriëntatie tussen zuidwest en zuidoost en een (gangbare) dakhelling van 45 graden, hebben de zonnepanelen een rendement van 95 tot 100%. Worden de zonnepanelen onder eenzelfde dakhelling op het oosten of westen gelegd dan is er een rendement van 80%, wat nog steeds aanzienlijk is. Om dezelfde opbrengst te genereren betekent dit dat 10 in plaats van 8 zonnepanelen moeten worden gelegd. De terugverdientijd van zonnepanelen is door de huidige elektriciteitsprijzen (bij een rendement van 100%) teruggebracht tot nog geen 2 jaar. Voor een installatie met een rendement van 80% is dat iets langer, maar nog altijd minder dan 2,5 jaar. Als hierdoor zonnepanelen in beschermde gezichten en bij monumenten uit het zicht kunnen worden geplaatst, lijkt dit een kans om energie op te wekken zonder dat de visuele aantasting van monumenten en beschermde gezichten plaatsvindt. Het spreekt voor zich dat dit maatwerkoplossingen vergt. In het voortraject willen we de mogelijkheden met de initiatiefnemers onderzoeken en afwegen.

Zonnepanelen in het zicht

Bestaan er geen mogelijkheden om een rendabele installatie uit het zicht te plaatsen, dan komt plaatsing in het zicht aan de orde. Een installatie wordt daarbij als rendabel aangemerkt als de zonnepanelen volgens het stralingsdiagram op basis van oriëntatie en dakhelling een rendement hebben van 80% of meer. Bij plaatsing van zonnepanelen in het zicht proberen we samen met de eigenaren een goed plan/ontwerp op te stellen waarbij de verstoring van het monument of beschermd gezicht zoveel mogelijk beperkt blijft.

Indieningsvereisten en afhandeling omgevingsvergunningaanvraag

Bij een reguliere omgevingsvergunningaanvraag moeten de voor de beoordeling relevante gegevens worden ingediend. Dat gebeurt niet altijd. Dit leidt in sommige gevallen tot plankosten. Om te voorkomen dat die plankosten buitenproportioneel worden, hebben wij een lijst opgesteld met te overleggen gegevens. Op de technische tekeningen genoemd in artikel 7, lid 3 na, zijn alle gegevens voor eigenaren voorhanden of op te zoeken. Voor een situatietekening op schaal van de bestaande toestand kan bijvoorbeeld een uittreksel uit het Kadaster worden gebruikt, een offerte voor het plaatsen van zonnepanelen is voor het uitvoeren van deze duurzaamheidsmaatregel vrijwel altijd noodzakelijk.

Toetsingscriteria omgevingsvergunningaanvraag voor het plaatsen van zonnepanelen

De artikel 4, 6 en 8 van deze beleidsregel zijn de kernbepalingen van deze regels. Hier staat beschreven aan welke randvoorwaarden moet worden voldaan om tot een vergunbare aanvraag te komen.

Artikel 4 gaat over de basisvereisten waaraan de plaatsing van zonnepanelen moet voldoen. In artikel 6 spreekt het college een voorkeur uit voor de te onderzoeken locaties.

Artikel 7 betreft de fase voorafgaand aan een aanvraag. Het uitgangspunt is om zoveel mogelijk historisch materiaal en de beeldkwaliteit van beschermde monumenten en panden in beschermde dorpsgezichten te behouden. Als gemeente met grote landschappelijke kwaliteit willen we ook cultuurhistorisch waardevol groen- en waardevolle tuinaanleg ontzien. Het is daarom wenselijk dat een eigenaar motiveert waarom voor een bepaalde situering van de zonnepanelen is gekozen en welke andere mogelijkheden zijn onderzocht.

Artikel 8 geeft beoordelingscriteria waaraan wordt getoetst of een installatie voldoet. Het is een uitwerking van de beoordelingscriteria uit de Welstandsnota van de gemeente en de advieslijn van de RCE. Het achterliggende doel van de beoordelingscriteria is om het beeld van het monument zo min mogelijk aan te tasten.

Artikel 9 is opgenomen omdat mogelijk in de toekomst nieuwe technieken op de markt komen die passen bij het plaatsen van zonnepanelen op beschermde monumenten, maar die de gemeente nu nog niet kan voorzien. Met toepassing van dit artikel kan daar, als het gepast wordt geacht, toch van nieuwe technieken gebruik worden gemaakt.